

Επίσκοπος Μελιτηνής: Η μάσκα της καθαρότητας

/ Γνώμες

• **Του Μαξίμου Παφίλη, Επισκόπου Μελιτηνής**

Ομιλία στην ευαγγελική περικοπή Ιωάν. 6', 5-42

Σχεδόν τη νιώθω τούτη την πνιγηρή ζέστη του μεσημεριού, στο λιοπύρι της έκτης ώρας, εκεί όπου το αρχαίο φρέαρ γίνεται το ιδανικό σκηνικό για να συναντηθούν οι πιο ακραίες αποχρώσεις της απόλυτης δίψας. Μια γυναίκα σέρνει τα βήματά της. Πέντε ναυάγια ζωής, πέντε διαλυμένοι κόσμοι δεμένοι σφιχτά στην πλάτη της, κι αυτή απλώς ψάχνει λίγη δροσιά ή μάλλον, ομολογουμένως, κρύβεται. Αποφεύγει τον ανελέητο ήλιο, μα κυρίως τα αδιάκριτα ανθρώπινα μάτια.

Η κοινωνική ηθική, αυτή η καλοσιδερωμένη λευκή μάσκα που καλύπτει επιμελώς

ένα πρόσωπο από πύον, στέκεται πάντα σε απόσταση ασφαλείας, παρατηρώντας με άρρωστη καχυποψία τους μiasμένους, γιατί ο σιδερένιος κανόνας της εποχής ύψωνε τείχη απροσπέλαστα, «οὐ γὰρ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις» (Ἰωάν. 4, 9). Καμιά φορά τα πιο μεγάλα θαύματα γίνονται εκεί που δεν το περιμένεις. Και ξαφνικά, απέναντί της βρίσκεται ένας παράξενος άνθρωπος. Υπερβαίνει τη θρησκευτική αυταρέσκεια των δικαίων, αγγίζει το τραύμα του περιθωρίου, προσπερνά το βαρύ στίγμα των προσωπικών της επιλογών. Εκείνος αναζητά ψηλαφιστά την κρυμμένη φλέβα μιας βαθύτερης πνευματικής αλήθειας μέσα στα συντρίμια της, μια αλήθεια που ούτε η ίδια η γυναίκα ήξερε πως διέθετε. Ο κόσμος, ενώ η ψυχή της λαχταρούσε αφόρητα την αγάπη, της είχε προσφέρει μόνο το ξηρό χρώμα της απαξίωσης.

Ο Χριστός, αντίθετα, της αποκαλύπτει πράγματα που σε κανέναν «δίκαιο» ποτέ δεν αποκάλυψε. Στήνουμε ικριώματα με τόση χαρακτηριστική ευκολία, δίχως δεύτερη σκέψη, μόνο και μόνο για να πείσουμε τους εαυτούς μας πως εμείς, οι δήθεν άμεμπτοι, παραμένουμε καθαροί.

Οι ικανότητες του ανθρώπινου μυαλού μπροστά στη μεταστροφή με τρομάζει. Πραγματικά, με πιάνει ίλιγγος όταν αναλογίζομαι πώς το ιστορικό ύδωρ του Ιακώβ, το βιολογικό καταφύγιο ολόκληρων αιώνων, φαντάζει ξαφνικά στα μάτια της απλώς σαν μια λασπωμένη, σχεδόν αξιολύπητη πρόφαση, καθώς ο ξένος οδοιπόρος της προσφέρει μια εντελώς διαφορετική, μια ασύλληπτη, μια υπερβατική δωρεά. Ένα ύδωρ ζωντανό. Τη χάρη δηλαδή του Παναγίου Πνεύματος, η οποία, σύμφωνα με τον Νικηφόρο Θεοτόκη, μπορεί να μετατρέψει τον καταπονημένο σε αστείρευτη πηγή διδασκαλίας που θα ποτίζει τους πάντες, οδηγώντας τους στην αιώνια ζωή.[1] Τα πέντε φαντάσματα εξαερώνονται μονομιάς.

Η αγωνία της πέτρινης υδρίας διαλύεται μπροστά στην αποκάλυψη του Μεσσία, αφήνοντας πίσω της σε μια καθαρή, σε μια σχεδόν παιδική, σε μια παραλυτική έκσταση ολόκληρη την ύπαρξή της. Μια κατάσταση που γκρεμίζει συθέμελα τη φαρισαϊκή λογική της καθαρότητας, η οποία ξεγυμνώνει ολοκληρωτικά την υποκρισία όλων εκείνων που νομίζουν ότι κρατούν τα κλειδιά της βασιλείας απλώς επειδή διατηρούν τα ρούχα τους άσπιλα, την ίδια ακριβώς ώρα που η ψυχή τους βρωμάει πτώμα και ανίατη καταδίκη. Η πτώση, βλέπεις, έχει μυστικές κλίμακες. Πέφτεις, τσακίζεσαι, ρημάζεσαι. Αλλά ίσως τελικά από τον πάτο του πηγαδιού, από εκείνο το έσχατο σκοτάδι, ο ουρανός να φαίνεται πιο ξεκάθαρα σε σχέση με αυτούς που περπατούν τυφλωμένοι από την ίδια τους την υπεροψία στο φως της ημέρας.

Νιώθω κυριολεκτικά να με πνίγει κάποιες φορές η αποστειρωμένη θρησκευτική

ευπρέπεια. Ο καταδικαστικός όχλος δεν είναι παρά μια αγέλη από σιδερένια δόντια που μασούν τη σιωπή, έτοιμα ανά πάσα στιγμή ν' αγριέψουν και να κατασπαράξουν τον όποιο αδύναμο, τον κάθε ψυχικά εκτροχιασμένο άνθρωπο που έτυχε να παραπατήσει. Και αυτή η λύσσα των «καθαρών» να λιθοβολούν, εικάζω πως δεν είναι τίποτα άλλο παρά ο δικός τους, ο απόλυτα ανομολόγητος τρόμος. Μισούν τον πεπτωκότα, ακριβώς επειδή βλέπουν στο ρημαγμένο του πρόσωπο την εύθραυστη φύση τους και τις δικές τους καταπιγμένες επιθυμίες. Μα η αλήθεια βρίσκει πάντα τον δρόμο της μέσα από ρωγμές.

Εκείνη όμως, η Σαμαρείτιδα, ενώ κουβαλάει κατάσαρκα όλον τον ζόφο της, στέκεται αγέρωχη απέναντι στον Καρδιογνώστη. Τον ρωτά ενώπιος ενωπίω με παράδοξο θάρρος για αρχαίες παραδόσεις, για όρη και τόπους προσκύνησης, λες και ο νους της πασχίζει ενστικτωδώς να δραπετεύσει από τη λάσπη του παρελθόντος, αναζητώντας μια θεολογία αρκετά μεγάλη, αρκετά ευρύχωρη για να χωρέσει τον πόνο της. Η λαχτάρα για το άπειρο γεννιέται ακριβώς εκεί που η ανθρώπινη αξιοπρέπεια θρυμματίζεται, αφήνοντας την ψυχή γυμνή και εντελώς ανοχύρωτη απέναντι στο άρρητο.

Τη στιγμή του συγκλονιστικού διαλόγου τους, η υλική ανάγκη απλώς σβήνει. Το άδειο κέλυφος της πρώην σάπιας ζωής της γεμίζει ασφυκτικά, ξεχειλίζει, παρασύρει στα νερά του ολόκληρη την κοινωνική ντροπή, επιβεβαιώνοντας τον Άγιο Ιωάννη Χρυσόστομο: «Δες σπουδή και σύνεση, ήρθε για να βγάλει νερό, και επειδή πέτυχε την αληθινή πηγή, περιφρόνησε πια την αισθητή, διδάσκοντάς μας... μέσα στην ακρόαση των πνευματικών να παραβλέπουμε όλα τα βιωτικά... κι αυτή αυθόρμητα, χωρίς να της το παραγγείλει κανείς, αφήνει την υδρία και κάνει έργο ευαγγελιστή έχοντας βγάλει φτερά από τη χαρά της» (μτφρ).[2]

Πόλεις ολόκληρες ξεσηκώνονται από τα χείλη της. Άνδρες που την κατέκριναν δημόσια, που ίσως την εκμεταλλεύονταν στα κρυφά, τώρα την ακολουθούν μαγεμένοι από το φως ενός προσώπου που μέχρι χθες το πρωί θεωρούσαν το μεγαλύτερο μίasma της πόλης τους. Το βλέμμα της, σαν πύρινη ρομφαία, έσπασε τα δεσμά του νόμου, διέλυσε τις ραβινικές βεβαιότητες, μετέτρεψε το προσωπικό τραύμα σε ιαχή λύτρωσης.

Γεωγραφικά και εθνολογικά σύνορα της πίστης καταργούνται αυθημερόν, απαιτώντας πλέον ριζική, εσωτερική, σχεδόν εξοντωτική ειλικρίνεια, «έν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ» (Ἰωάν. 4, 24). Η στείρα τυπολατρεία σωριάζεται μπροστά στα μάτια της οικουμένης. Ο Θεός στέκεται σιωπηλός απέναντί μας. Δε ζητάει πιστοποιητικά αρετής, αλλά ανοιχτές καρδιές. Ψάχνει τις πληγές μας. Τις βαθιές, τις αγιάτρευτες και αιμάσσοιες χαρακιές που αποδεικνύουν πως παλέψαμε πραγματικά με το σκοτάδι μας, πως διψάσαμε τόσο πολύ που αναγκαστήκαμε να

πιούμε από τον χειρότερο βούρκο της ιστορίας, προσμένοντας απλώς, έστω και για μια στιγμή, κάποιον άγνωστο οδοιπόρο. Να καθίσει δίπλα μας. Και να μας ζητήσει απλώς λίγο νερό.

[1] Νικηφόρος Θεοτόκης, *Κυριακοδρόμιον*, τ. 1 (Αθήναι: Εκ της Τυπογραφίας Ανδρέου Κορομηλά, 1840), 64. Το αυτούσιο κείμενο: «Πάλιν ἡ γυνὴ γήϊνα φρονεῖ! νομίζει φθαρτὸν καὶ γήϊνον, οὐχὶ δὲ ἄφθαρτον καὶ οὐράνιον τοῦ σωτῆρος τὸ ὕδωρ... Ἐπειδὴ λοιπὸν οὐδὲ ταῦτα τὰ λόγια ἴσχυσαν ἀναβιβάσαι τὸν νοῦν αὐτῆς εἰς τὰ ὑψηλότερα νοήματα, δι' ἄλλου τρόπου ὁ φιλανθρωπότατος ἐφέλκει αὐτὴν πρὸς τὴν πίστιν... κάλεσον, λέγει, τὸν ἄνδρα σου...».

[2] Ιωάννης Χρυσόστομος, *Τα Εύρισκόμενα Πάντα*, εν *Patrologiae Cursus Completus: Series Graeca*, επιμ. Jacques-Paul Migne, τ. 59 (Paris: J.-P. Migne, 1862), 196. Το αυτούσιο κείμενο: «Οὕτω γὰρ ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἀνήφθη, ὡς καὶ τὴν ὑδρίαν ἀφεῖναι, καὶ τὴν χρεῖαν δι' ἣν παρεγένετο, καὶ δραμοῦσαν εἰς τὴν πόλιν, πάντα τὸν δῆμον ἐλκύσαι πρὸς τὸν Ἰησοῦν. [...] Ἦλθεν ὑδρεύσασθαι· καὶ ἐπειδὴ τῆς ἀληθινῆς πηγῆς ἐπέτυχε, κατεφρόνησε λοιπὸν τῆς αἰσθητῆς, διδάσκουσα ἡμᾶς [...] ἐν τῇ τῶν πνευματικῶν ἀκροάσει πάντων ὑπερορᾶν τῶν βιωτικῶν [...] αὕτη δὲ αὐτομάτως, οὐδενὸς παραγγείλαντος, ἀφίησι τὴν ὑδρίαν καὶ εὐαγγελιστῶν ἔργον ποιεῖ ὑπὸ τῆς χαρᾶς ἀναπτερωθεῖσα».

Φωτογραφία: Προσκυνηματική εκδρομή στην Ι. Μονή Βηθλεέμ Κορωπίου, 2 Ιουλίου 2008. Προσωπικό αρχείο Επισκόπου Μελιτηνῆς Μαξίμου.